

Ferid MURADZADÉ

Dağlara qar yağdı bu gün, birinci qar, birinci qar. Hər bir tərəf ağdır bu gün, Birinci qar, birinci qar.

Balaca qızım qar haqqında-ki bu şeiri "Google" da axtarış edib tapmışdı. Onu ele həvəslə oxuyurdu ki. Mən balaca, məsum, ağısifət, qara göz qızımın qara gözlərinin derinliyində ağappaq qar təsəvvürü və qardan zövq alan uşaq sevinci gö-rürdüm. Məlumdur ki, son illər ekoloji tarazlığın pozulması, iqlim dəyişkənliyi nəticəsində fə-sillər çox anomol keçir. İndi bu yetmiş beş yaşlı şəhərimizdə kibrit qutuları kimi üst-üstə dü-zülmüş mənzillərdə böyüyən uşaqların (elə böyüklerin də) qar arzuları bitib-tükənmez idi.

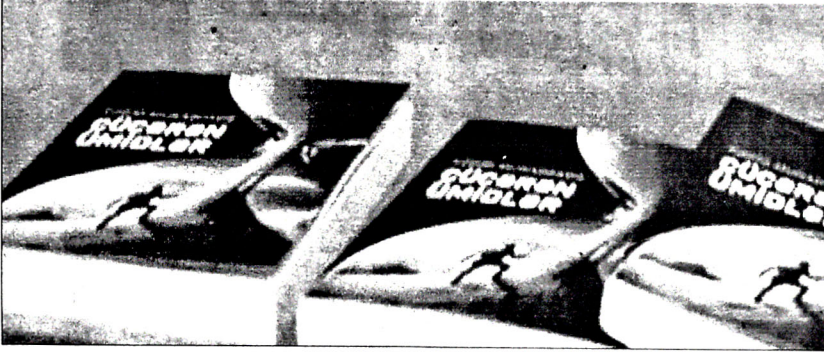
Qızım artıq əzbərlədiyi bu şeiri ucadan deyir və gözlerini bir nöqtəyə dikib baxırdı. Məc-hul nöqtədə balaca qızıcığaz deyəsən əsrarəngiz qarlı bir dünya qurmuşdu. Bəzən hər kəsə adi görünə biləcək kims-lər üçünsə həyatlarının müey-yən vaxtında yaşadıqlarını ye-nidən göz önünə getirir, xüsu-sən də qələm əhli olan insanlar daha çox fərqli yanaşma, fərqli düşüncə tərzinə malik olurlar. İndi bu qar şeiri məni düz otuz beş il əvvələ elə bu qar haqqın-da şeiri keçdiyimiz ikinci sinifdə oxuduğum o dağ kəndindəki məktəbimizə apardı.

Biz dağlıq ərazidə yaşayırdıq. Qar mənzərəsi bizim təbiə-tin ən əsrarəngiz mənzərələrindən idi. Hər il payızın əvvəllərində dağlara qar yağardı. Biz sevinə-sevinə qartopu oynayar, qarın üstündə sürüşər, yıxılar, ezilər, üşüyər və bütün bunlar-dan zövq alardıq. O zamanlar həyat çox gözəl, mənalı, şirin və təbii idi. Texnikanın, internet texnologiyalarının inkişafı, süni intellekt və s indi insanların ülvı hissələrini ellerindən alıb və hissleri sünləşdirib. O vaxtlar isə hər şey təbii gözəlliyində, təbii axarında idi.

Həmin il nədənsə qar bizim dağlara yağmağa "tələsməmiş-di". Qocalar deyirdilər ki, bu yaxşı əlamət deyil. Biz isə əla-mət-zad bilməzdik elə uşaq dü-şüncəsi ilə qarın nə zaman ya-gacağını həsrətə gözləyerdik. Hətta hər səhər yuxudan ayılan kimi belkə gecə qar yağdığını dəy-e pəncərənin önünə yüyürərdik.

Hava soyuq idi. Deyirdilər ki,

Dağlara qar yağdı

qar havasıdır. Biz də həsrətli bozarmış soyuq havaya baxır və düşünürdük ki, görsən qar nə vaxt yağacaq. Qarla bağlı hərəminiz bir fikri vardı.

Şər qarışmışdı. Hamı evinə çəkilmişdi. Kənddə lal bir sakitlik vardı. Mənim müəllim atam sabahkı dərs proqramını yazırdı. Biz isə dərslərimizi yenidən hazırlayıb qurtarmışdıq. Anam süfrəni hazırlayırdı. Qəfil qışqır-qırq səsi gəldi. Atam qələmi dəf-tərinin üstünə qoyub pəncərə-nin qarşısına yaxınlaşdı. Qırıq-qırıq qışqırq səsi gəlirdi. Atam əyvana çıxdı. Biz də onun ardınca. İndi səsi daha aydın eşitmək olurdu. Kimsə zil səslə qışqırır, ermənilərin dəstə ilə kəndə tərəf gəldiyini deyirdi. Bir dəqiqə içində kəndin kişiləri sə-fərbər oldular. Dəhrə, balta ya-ba və tək-tük ov tüfəngi ilə "si-lahlanmış" kənd əhli hücumə gələn düşməni qarşılamaq üçün əlverişli mövqə olan "Qa-la boynu"na tərəf getdilər. Yaş-lıları, qadın və uşaqları isə kəndin çıxışındakı qaim-qala evlə-rə doldurdular.

Mən heç vaxt kəndimizin adamlarını belə silahlanan görməmişdim. Primitiv silahlanmış bu adamların hər biri mənim gözümde mənfur divləri yenən nağıl qəhrəmanları idilər. Və qərribə də olsa uşaq olmağımə baxmaraq anıdan bir atalar sözü düşdü yadıma: "El bir olsa dağ oynadar yerindən". Bu gün bizim elimiz bir olmuşdu. 1918-ci ilin erməni vəhşiliyini gören adamların tez-tez "Allah, Allah" deyir, dualar edirdilər. Biz isə baş verəcək toqquşmada silah-lı igidliyimizi döyüşən şəkildə təsvir edir, filankəsini daha güc-lü olduğunu deyirdik.

Təxminən qır-qırq beş dəqi-qə sonra yenə kəndin gur səslı sakinlərindən biri o taydan qış-qıraraq camaatı qorxmamağa çağırı, gələnlərin bızimkılərdən olduğunu söyləyirdi. Hamı rahat nəfəs almağa başlamışdı. Səhərdən səsi çıxmayan qız-gəlinlər indi dil boğaza qoymurdular. O gecə bizim kəndə Qərbi Azərbaycandan, öz ata-baba yurdundan qovulan bir neçə azərbaycanlı ailəsi pənah gətirmişdi. Onlardan bir böyük ailə

olduğunu söyləyirdi. Hamı rahat nəfəs almağa başlamışdı. Səhərdən səsi çıxmayan qız-gəlinlər indi dil boğaza qoymurdular. O gecə bizim kəndə Qərbi Azərbaycandan, öz ata-baba yurdundan qovulan bir neçə azərbaycanlı ailəsi pənah gətirmişdi. Onlardan bir böyük ailə

Təxminən qır-qırq beş dəqiqə sonra yenə kəndin gur səslı sakinlərindən biri o taydan qışqıraraq camaatı qorxmamağa çağırı, gələnlərin bızimkılərdən olduğunu söyləyirdi. Hamı rahat nəfəs almağa başlamışdı. Səhərdən səsi çıxmayan qız-gəlinlər indi dil boğaza qoymurdular. O gecə bizim kəndə Qərbi Azərbaycandan, öz ata-baba yurdundan qovulan bir neçə azərbaycanlı ailəsi pənah gətirmişdi. Onlardan bir böyük ailə də mənim ana babamgildə qaldılar. İnsanların üzündə dəhşətli əzab vardı.

də mənim ana babamgildə qaldılar. İnsanların üzündə dəhşətli əzab vardı. Təxminən yeddi-səkkiz gün ərzində qonaqlar kəndi tərk etdilər, lakin bir ailə müvəqqəti olaraq kənddə qaldı. Ailə başçısı Qafan şəhərindəki evini Bakıdakı bir erməni evi ilə dəyişməli imiş və bu proses gerçəkləşənə, ata özünə iş tapana qədər ailəsi bizim kənddə qalacaqdı.

İki gün sonra sinifimizə Mehriban adlı bir qız gəldi. Bu qız erməni zülmündən qurtulub bizim kəndə pənah gətirmiş ailələrdən birinin, daha doğrusu, evlərini dəyişmək üçün Bakıya getmiş şəxsin qızı idi. O gün həminin diqqəti Mehribanda idi. Müəllimimiz Mehribanı bızə teqdım etdi və bir müddət qızıcığazın bızimlə birlikdə oxuyaca-ğını bildirdi. O, Mehribana xü-susi bir nəvaziş göstərir, onu ü-rəkləndirirdi. Müəllimimiz bu cür yanaşması əslində psixoloji köməklik idi. Bunu sonralar başa düşdüm.

Mehriban çox kəderli və hürkək qız idi. Daim qüssəllı olardı. Sinifimizin uşaqları onu başa düşə bilmirdilər. Bəzən

qızıcığaz ani bir səsdən, qəfil tappılıtdan hürkək, doluxsunar, bəzən də için-için ağlayardı. O, möhkəm ağlamazdı. Elə bil düşməndən gizlənmək üçün daima səslərini qısdıqlarından onda belə bir vərdiş yaranmışdı, ya da onun təbiəti belə idi, bilmirəm...

Havalar daha da soyumuşdu.

Həftə sonu kəndimizə möhkəm qar yağdı. Hər yer ağappaq idi. Sıra dağlar, yalçın qayalar sanki ağ saçlı, ağ saqqallı nurani müdriklər idilər. Sinifimizdəki odun sobası gurbagur-lu yanırıdı. Biz çöldə xeyli qartopu oynamışdıq deyə əllərimiz donmuşdu. İndi isti otaqdakı sobanın içində yanıb özlərini köz edən, az evvəl adamın üzünə gülən yarmaçalar bizim donmuş vücudumuzu qızdırırdı. Bir anlıq odunlara yazığım gəldi...

Zəng vuruldu. Yaraşığı müəllimimiz içeri girdi. Onu çox istəyirdik. Şirin, maləhətli səsi ilə salam verib hamımızın kefini soruşdu. Partaların arası ilə geze-geze gəlib Mehribanın yanında dayandı. Zərif əlləri ilə qızın gur saçlarını sığallayıb mülayim səslə, "Bugünkü dərsimiz "Birinci qar" şeiridir və bu şeiri Mehriban oxuyacaq. Bu-yur, Mehriban",- dedi.

Qız kitabı açıb bir neçə sani-yə lal-dinməz vərəqlərə tamaşə edib elə yanğılı bir səslə oxumağa başladı ki, qar şeirini

sevinclə gözələnə hamımızın uşaq da olsa içimiz keçdi. Mehriban elə bil ağı deyirdi. O, həqiqətən də ağlayırdı. Məlumdur ki, insan ağlayanda da, güləndə də sifət mimikası dəyişir. Mehribanın qalın, kəmbə do-daqları irəlilyə doğru əcaib şəkildə əyilmiş, ağız eybəcər bir şəkıl almışdı. Biz uşaq idik və onun sifət mimikası bızdə gülüş yaratmışdı. Müəllimimiz uşaqları tənbehləyib Mehribanı qu-cuqladı. Onun da gözələri dolmuşdu. Mühəribəyə və onu başladanlara lənət olsun deyirdi bizim gözəl müəllimimiz. Mehriban sanki anasına sığınmışdı. Tənəffüsdə ondan niyə qar haqqında yazılmış fərəhli bir şeiri ağlayaraq oxuduğunu soruşdum. Azacıq üzü güldü və sonra yenə də tutuldu:

Sən qərribə oğlansən. Uşaqların içərisində səndən başqa heç kim mənimlə maraqlanmadı. Yəqin insanları az da olsa başa düşürsən. Bilirəm, yaxşı oxuyansən. Deyirlər, sən çox kitab oxuyursan, bəlkə də bu ondan irəlilyə gəlir. Bilirsən, mən bu şeiri oxuyanda bizim dağlar gözümün önünə gəldi. Biz də sizin kimi bəxtəvər idik. Yeni ili, qarın yağmasını, tətilləri, oyunları, valideynlərimizi, əzizlənməyi çox sevirdik. İndi isə biz yerindən-yurdundan qovulmuş fağır bəndələrik. Heç atamız da yanımızda yoxdur. Mənim Sabir adlı bir sinif yoldaşım vardı. Ermənilər onu və bütün ailə üzvlərini öldürdülər. Biz həmişə bir oyanaydırdıq. Həmişə onunla birlikdə ilk qarı göz-ləyirdik. Amma bu dəfə Sabir qar görmədi, heç mən də o dağlara yağan qarı görmədim...

Mən ata-anamın yanında, əmin-aman, rahat bir evdə yaşadığımdan utandım. Mehribanın mimikasına gülən uşaqlarla bir sinifdə oxuduğum üçün, ilk dəfə elə özümün də ani olaraq ona gülməyimdən xəcalət çəkdim. Elə bil Mehriban məndən qat-qat yaşda böyük idi. Dağlara qar yağdı o gün, amma o qar mənə həmişəki kimi sevinclə gətirmədi. Mən o ağappaq qarın üstündə məsum Sabirin qırmızı qanını gördürdüm. Mehriban gözümde ucalmışdı. Beş-on gün sonra mən qızılca tutdum, məktəbə getmədim. Sağalıb dərşə gəndə isə Mehriban sinifdə yox idi. Atası gəlib aparmışdı. Həmin gün yenə də dağlara qar yağmışdı.